
Kalkþörunganám í Ísafjarðardjúpi

Ákvörðun um matsáætlun

Inngangur

Þann 7. ágúst 2015 barst Skipulagsstofnun tillaga að matsáætlun frá Íslenska kalkþörungafélaginu um fyrirhugað kalkþörunganám í Ísafjarðardjúpi, samkvæmt 8. gr. laga um mat á umhverfisáhrifum nr. 106/2000 og lið 2.01 í 1. viðauka laganna.

Skipulagsstofnun leitaði umsagna Ísafjarðarbæjar, Súðavíkurrepps, Ferðamálastofu, Fiskistofu, Hafrannsóknastofnunar, Heilbrigðiseftirlits Vestfjarða, Matvælastofnunar, Minjastofnunar Íslands, Orkustofnunar, Samgöngustofu og Umhverfisstofnunar.

Ráðgjafi framkvæmdaraðila er VSÓ Ráðgjöf.

Gögn lögð fram við umfjöllun Skipulagsstofnunar

Tillaga framkvæmdaraðila að matsáætlun: Efnisnám kalkþörungasetts í Ísafjarðardjúpi. VSÓ Ráðgjöf, ágúst 2015.

Umsagnir bárust frá:

- Ísafjarðarbæ með bréfi dags. 9. september 2015
- Súðavíkurreppi með tölvubréfi dags. 10. ágúst 2015
- Ferðamálastofu með tölvubréfi dags. 12. október 2015
- Fiskistofu með bréfi dags. 28. ágúst 2015
- Hafrannsóknastofnun með bréfi dags. 31. ágúst 2015
- Heilbrigðiseftirliti Vestfjarða með bréfi dags. 12. ágúst 2015
- Matvælastofnun með bréfi dags. 28. ágúst 2015
- Minjastofnun Íslands með bréfi dags. 26. ágúst 2015
- Orkustofnun með bréfi dags. 12. ágúst 2015
- Samgöngustofu með bréfi dags. 24. ágúst 2015
- Umhverfisstofnun með bréfi dags. 28. ágúst 2015

Athugasemdir bárust frá:

- Ufsa ehf. með bréfi dags. 2. júní 2015
- Viðari Má Matthíassyni með tölvubréfi dags. 25. ágúst 2015

Frekari upplýsingar bárust frá framkvæmdaraðila með bréfum dags. 31. ágúst 2015 og 1., 15. og 18. september 2015.

Framkvæmd og umhverfisáhrif

Tengdar framkvæmdir

Í tillögu framkvæmdaraðila kemur fram að vinnsla á setinu muni fara fram í verksmiðju sem líklega verði reist í Súðavík, en staðarvalskostir verði nefndir í frummatsskýrslu.

Í umsögn Ísafjarðarbæjar er þess óskað að metin verði áhrif efnistöku og vinnslu heildstætt og í umsögn Súðavíkurhrepps kemur fram að leggja verði mat á umhverfisáhrif verksmiðju, m.t.t. hljóðs og loftmengunar. Heilbrigðiseftirlit Vestfjarða telur eðlilegt að í mati á umhverfisáhrifum efnistökkunnar verði fjallað um áhrif af vinnslu á landi og vísar þar til reynslu eftirlitsins af verksmiðju Íslenska kalkþörungafélagsins á Bíldudal.

Framkvæmdaraðili svarar því til að staðsetning verksmiðjunnar liggja ekki fyrir og því verði hún eða áhrif hennar ekki til umfjöllunar. Verksmiðjan ein og sér sé ekki matsskyld framkvæmd og því eðlilegast að umræða um áhrif hennar og mótvægisáðgerðir fari fram á samráðsvettvangi viðkomandi sveitarfélags, Íslenska kalkþörungafélagsins og heilbrigðiseftirlitsins við deiliskipulagsgerð, framkvæmdaleyfisumsókn og áður en kemur til umsóknar um starfsleyfi.

Skipulagsstofnun minnr á að samkvæmt 2. mgr. 9. gr. laga um mat á umhverfisáhrifum og tl. 3 d í reglugerð nr. 660/2015 skal í frummatsskýrslu tilgreina áhrif sem fyrirhuguð framkvæmd og starfsemi sem henni fylgir kunna að hafa á umhverfið.

Sambærilegt ákvæði tilskipunar ESB um mat á umhverfisáhrifum hefur komið til kasta Evrópudómstólsins. Í dómum hans hefur komið fram að ekki megi sniðganga markmið tilskipunar ESB um mat á umhverfisáhrifum, með því að taka sundur framkvæmdir með þeim afleiðingum að ekki verði metin samlegðaráhrif framkvæmda, þegar þær geta saman haft í för með sér veruleg umhverfisáhrif.¹

Úrskurðarnefnd umhverfis- og auðlindamála hefur fjallað um sama efni í úrskurði um sjókvíaeldi þar sem nefndin gerði athugasemdir við að ekki hefði verið fjallað með fullnægjandi hætti um fóðrunarstöð á landi tengda eldiskvíunum.²

Þá hefur framkvæmdastjórn Evrópusambandsins gefið út leiðbeiningar til aðildarríkjanna um tengdar framkvæmdir og samlegðaráhrif.³ Þar er m.a. fjallað um þegar framkvæmdir eru nátengdar meginframkvæmd, en teljast þó sjálfstæðar framkvæmdir. Í slíkum tilvikum eigi við að gera grein fyrir samlegðaráhrifum hinna tengdu framkvæmda í mati á umhverfisáhrifum meginframkvæmdarinnar. Þannig þurfi í mati á umhverfisáhrifum meginframkvæmdarinnar að gera grein fyrir hinum tengdu framkvæmdum og leggja mat á umhverfisáhrif þeirra að því leyti sem þær eru taldar geta haft samlegðaráhrif með meginframkvæmdinni.

Í tilviki þeirrar framkvæmdar sem hér á í hlut felst meginframkvæmdin í efnistöku kalkþörungasetts af hafsbotni í Ísafjarðardjúpi. Starfsemi tengd þeirri framkvæmd, þ.e. löndun efnis og vinnsla í landi, teljast að mati Skipulagsstofnunar tengdar framkvæmdir í þessu tilliti, og þarf því að gera grein fyrir þeim framkvæmdum og leggja mat á umhverfisáhrif þeirra að því leyti sem þau eru talin geta haft samlegðaráhrif með efnistökkunni.

¹ European Union, 2013. Environmental Impact Assessment of Projects. Rulings of the Court of Justice, bls. 24

² Úrskurðarnefnd umhverfis- og auðlindamála, 2013. Úrskurður 43/2012 Sjókvíaeldi í Ísafjarðardjúpi.

³ Sjá European Commission, 2012. Interpretation line suggested by the Commission as regards the application of Directive 85/337/EEC to associated/ancillary works. Sjá einnig. Margrét Vala Kristjánsdóttir, Kristín Haraldsdóttir og Ásdís Hlökk Theodórsdóttir, 2011. Sameiginlegt mat á umhverfisáhrifum. Stjórnmal & stjórnsýsla, 2. tbl., 7. árg. (497-522).

Það felur í sér að í frummatsskýrslu þarf að gera grein fyrir áformuðu fyrirkomulagi löndunar og vinnslu kalkþörungasetts, eftir atvikum með samanburði ólíkra staðsetningarkosta og leggja mat á helstu áhrif löndunar og vinnslu með efnistöku.

Auðlindin kalkþörungar

Í tillögu að matsáætlun kemur fram að gerð verði grein fyrir áhrifum efnisnámsins á kalkþörungaauðlindina.

Í þeirri umfjöllun þarf að gera grein fyrir reynslu af kalþörunganámi í Arnarfirði, hve mikið hefur verið tekið af leyfilegu magni og af hve stóru svæði. Skýra þarf hvers vegna framkvæmdaraðili telur þörf á að sækja inn á nýtt svæði með tilliti til þess að um er að ræða auðlind sem nýtur verndar samkvæmt OSPAR samningnum.

Strandrof

Í tillögu framkvæmdaraðila kemur fram að hann telji að efnistakan skapi ekki hættu á strandrofi, en vegna fyrri athugasemda Skipulagsstofnunar varðandi þetta efni muni verða leitað álits Siglingastofnunar/Vegagerðarinnar. Í svörum framkvæmdaraðila, við athugasemd um möguleg áhrif efnistöku á lífríki við ströndina, kemur fram að sérfræðingar Náttúrustofu Vestfjarða og Vegagerðarinnar muni leggja mat á strandrof og dreifingu gruggs.

Skipulagsstofnun áréttar fyrri ábendingar stofnunarinnar um strandrof. Mikilvægt er að matið byggji á fyrirliggjandi straummælingum og nýjustu upplýsingum frá rannsóknum á eðli og eiginleikum kalkþörungasettsins. Um er að ræða efnistöku nálægt landi sem mun hafa áhrif á dýpi og form botnsins og getur haft áhrif á ölduhreyfingar við ströndina. Á nærliggjandi strandlengjum í nágrenni efnistökusvæðanna er m.a. ræktað land, ósar fiskgengra áa og leirur í Kaldalóni, sem auk þess að njóta verndar skv. 37. gr. laga um náttúruvernd er á náttúruminjaskrá.

Að mati Skipulagsstofnunar verður í frummatsskýrslu að leggja fram mat á því hvort líkur séu á að áhrif efnistöku á landbrot verði umfram náttúrulegar orsakir og ef svo er þarf að leggja mat á hvaða áhrif það hefur á fiskistofna, s.s. bleikju- og rauðsprettustofna sem nýta nærliggjandi búsvæði og leirur og ræktað land.

Áhrif á vistkerfi

Í svörum framkvæmdaraðila við umsögn Umhverfisstofnunar kemur fram að í frummatsskýrslu verði gerð ítarlegri grein fyrir verndargildi kalkþörungaeinkum með tilliti til mikilvægrar vistkerfisþjónustu. Þá kemur fram í svörum framkvæmdaraðila við umsögn Fiskistofu að metin verði möguleg áhrif sem gruggmyndun mun hafa á viðkomu laxfiska í nágrenni fyrirhugaðra námusvæða.

Skipulagsstofnun áréttar því að í umfjöllun um vistkerfaþjónustu kalkþörungasvæðisins og í mati á þeim áhrifum sem efnistakan (grugg, beint rask botns) mun hafa á þá þjónustu, verður að greina frá hvaða lífverur það eru sem með beinum og óbeinum hætti byggja afkomu sína á þessari þjónustu vistkerfisins (s.s. búsvæði, fæða, uppeldisstöðvar) og mögulegum áhrifum á þær.

Ferðaþjónusta og önnur nýting

Í svörum framkvæmdaraðila við umsögn Orkuskipti kemur fram að metið verði hvort sérstakt samráð verði haft við eigendur jarða/fasteigna innan netlaga og aðila sem eru með nýtingu í næsta nágrenni, s.s. vegna fiskveiða, fiskeldis, skeldýraræktar og ferðaþjónustu.

Skipulagsstofnun bendir á að eitt af markmiðum laga um mat á umhverfisáhrifum er að stuðla að samvinnu þeirra aðila sem hagsmuna hafa að gæta eða láta sig málið varða vegna framkvæmda sem falla undir lögin. Ljóst er að ýmsir aðilar hafa hagsmuna að gæta vegna fyrirhugaðrar efnistöku. Við mat á umhverfisáhrifum fiskeldis HG í Ísafjarðardjúpi kom fram að ferðaþjónustuaðilar nýta sér ákveðin svæði í Djúpinu, m.a. fyrir kajak siglingar. Því verða

framkvæmdaraðilar að eiga samráð við mögulega hagsmunaaðila í ferðaþjónustu, veiðiréttarhafa og rekstaraðila fiskeldis í Djúpinu og í frummatsskýrslu þarf að greina frá þeirri nýtingu/hagsmunum sem eru til staðar og meta með hvaða hætti efnistakan getur haft áhrif þar á.

Skipulagsstofnun telur að þær athuganir/rannsóknir sem ráðist var í og lagðar eru til grundvallar mati á umhverfisáhrifum á hina mismunandi umhverfispætti þurfi eftir atvikum að fylgja frummatsskýrslu í viðauka.

Niðurstaða

Í samræmi við 8. gr. laga um mat á umhverfisáhrifum hefur Skipulagsstofnun farið yfir framlagða tillögu Íslenska kalkþörungafélagsins að matsáætlun ásamt þeim umsögnum og athugasemdum sem borist hafa stofnuninni og viðbrögðum framkvæmdaraðila við þeim. Skipulagsstofnun fellst á tillögu framkvæmdaraðila að matsáætlun með eftirfarandi athugasemdum.

1. Í frummatsskýrslu verði gerð grein fyrir tengdum framkvæmdum, þ.e. löndun og vinnslu í landi, og lagt mat á umhverfisáhrif þeirra framkvæmda að því leyti sem þau eru talin geta haft samlegðaráhrif með efnistöku.
2. Í mati á áhrifum á kalkþörungaauðlindina þarf að gera grein fyrir reynslu af kalkþörunganámi í Arnarfirði, hve mikið hefur verið tekið af leyfilegu magni og af hve stóru svæði og skýra vers vegna talin er þörf á að sækja inn á nýtt svæði með tilliti til þess að um er að ræða auðlind sem nýtur verndar samkvæmt OSPAR samningnum.
3. Í frummatsskýrslu þarf að leggja fram mat á því hvort líkur séu á að áhrif efnistöku á landbrot verði umfram náttúrulegar orsakir og ef svo er þarf að leggja mat á hvaða áhrif það hefur á fiskistofna, s.s. bleikju- og rauðsprettustofna sem nýta nærliggjandi búsvæði, leirur og ræktað land.
4. Í frummatsskýrslu þarf að meta vistkerfaþjónustu kalkþörungasvæðisins og mati á þeim áhrifum sem efnistakan (grugg, beint rask botns) mun hafa á þá þjónustu. Gera verður grein fyrir því hvaða lífverur það eru sem með beinum og óbeinum hætti byggja afkomu sína á þeirri þjónustu (s.s. búsvæði, fæða, uppeldisstöðvar).
5. Við mat á umhverfisáhrifum verða framkvæmdaraðilar að eiga samráð við mögulega hagsmunaaðila í ferðaþjónustu, veiðiréttarhafa og rekstaraðila fiskeldis í Djúpinu og í frummatsskýrslu að greina frá þeirri nýtingu/hagsmunum sem eru til staðar og meta með hvaða hætti efnistakan getur haft áhrif þar á.

Jafnframt viðhafi framkvæmdaraðili það verklag sem hann kynnti í bréfum dags. 31. ágúst og 1., 15. og 18. september 2015, þar sem hann brást við framkomnum umsögnum og athugasemdum.

Reykjavík, 16. október 2015

Rut Kristinsdóttir

Valur Klemensson